

**Pío
Baroja**

**Stad
in de
mist**

Roman

Uit het Spaans vertaald met nawoord
door Frans Oosterholt

Eerste druk
2012

Menken Kasander & Wigman Uitgevers
Leiden

Deze uitgave werd vertaald met een subsidie van de Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas van het Spaanse Ministerie van Cultuur.

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel:

La ciudad de la niebla

©2012 Heirs of Pío Baroja

Nederlandse vertaling en nawoord:

©2012 Frans Oosterholt /

Menken Kasander & Wigman

Uitgevers, Leiden

This book was negotiated through

Ute Körner Literary Agent s.l.,

Barcelona - www.uklitag.com and

Marianne Schönbach Literary Agency

Illustratie omslag:

Gravure door Ricardo Baroja

ISBN 9789074622837

NUGI 302

www.mkw-uitgevers.nl

EERSTE DEEL

KRONKELWEGEN

I
ENGELAND IN ZICHT

Ik stond op het dek te kijken naar het aanbreken van de dag. Mijn vader sliep na vele uren van zeeziekte.

Het schip liet een groot wit zog achter op zee, de machine ronkte in het binnenste van de stoomboot en er kwamen vonkvolken uit de schoorstenen.

Het was vroeg in de ochtend; de nevel die zich van het water had afgescheiden, vormde een grijze spreij op luttele meters hoogte. Op de kust schitterden van tijd tot tijd lange rijen elektrische lampen, weerspiegeld door de staalgrijze zee. Meeuwen en stormzwaluwen slaakten hun schelle kreten in de mist, ravotten boven de schuimende golven, fladderden op en verdwenen uit het oog.

Na een uur frisse lucht te hebben ingeademd, ging ik naar de hut om te kijken hoe het met mijn vader ging.

‘Kom op, kijk eens wat vrolijker,’ zei ik, toen ik zag dat hij wakker was. ‘We zijn bijna bij de monding van de Theems.’

‘Voor mijn gevoel duurt het nog een eeuwigheid,’ antwoordde hij op klaaglijke toon.

‘Nou, het kan niet ver meer zijn.’

‘Vraag maar eens hoe ver het nog is, en geef me een sein-tje als we echt vlakbij zijn.’

‘Akkoord.’

Ik keerde terug naar het dek. De nevel loste op; de kust liep de zee in en vormde een landtong waarop een dorp te zien was; een zwart dorp met een grote toren, in de fijne ochtendnevel. De kust ging over in een steil en askleurig klif, aan de voet waarvan stenen opgestapeld lagen, roet-zwarte monsters slapend in het water waarop de golven

schuimend stuk sloegen, en de kleurloze zee versmolt met de even grauwe hemel.

Het schip gooide dicht onder de kust het roer om, danste van links naar rechts, de elektrische lampen schommelden heftig in het ruim, en even later was de zee kalm en voer het schip zachtjes voort, zonder heen en weer te gaan.

Nu waren er vlakke oevers te zien, zandstranden aan het eind waarvan zich een grote vuurtoren verhief; de monding van een rivier werd afgesloten door een zandbank.

Toen kwam plotseling de toegang tot de Theems in zicht, een zeearm waarvan slechts één oever te zien viel, een vage lijn in de verte.

Het werd al licht toen we de Theems opvoeren; de loodgrijze rivier ontvouwde zijn weidse waterspiegel onder een vaalgrauwe hemel. Op de verre, in nevelen gehulde oevers vielen nog geen bomen of huizen te onderscheiden. Voortdurend passeerden grote zwarte boten die hun rauwe sirenes lieten horen, de een na de ander.

Naarmate we vorderden werden de rijen met boten steeds drukker, werd de rivier smaller, kwamen er huizen in zicht, gebouwen, parken met grote bomen; er vielen grijze dorpjes te zien, rechthoekige weiden van elkaar gescheiden door hekjes en met borden die wezen waar er *sport* bedreven werd. Een violette weg slingerde tussen de groene landgoederen door tot aan de einder.

We voeren langs een paar oeverdorpen. De bochten in de rivier creëerden een merkwaardige illusie: een rij schepen die tussen huizen en bomen door stoomde.

De rivier werd nog smaller, de dag werd lichter, de twee oevers waren nu duidelijk te zien en nog steeds passeerden er onophoudelijk schepen.

‘Zijn we er al?’ vroeg ik aan een matroos.

‘Bijna. We moeten nog negen mijl tot aan de douane.’

Ik ging papa waarschuwen en hielp hem de trap op naar het dek. Hij zag er een beetje bleek en verwrongen uit.

De *Clyde* ging langzamer varen. Op de kade van Greenwich zaten oude varensgezellen in blauw pak en met de typische zeemansbaard op een hek voor de rivier te kijken naar het komen en gaan van de schepen.

Aankomst in Londen

De drukte en het gedrang op de Theems begonnen wonderbaarlijke proporties aan te nemen. De mist en de rook werden dikker naarmate we dichterbij Londen kwamen, en in die ondoorschijnende en troebele atmosfeer waren de gebouwen op beide oevers nauwelijks nog waar te nemen. Het motregende. De grote fabrieksschoorstenen braakten dikke en zwarte rook uit; de gele rivier, bespikkeld met donkere zeilen, sleepte planken, kurken, papieren en stro-schoven mee, voortgestuwd door de vloed. Aan weerszijden waren grote symmetrische pakhuizen te zien, bergen steenkool en stapels vaten in verschillende kleuren. Het leek wel of er verscheidene dorpen op de oevers waren verzezen.

Tussen de huizen, te land zo leek het, verscheen een woud van masten, met elkaar verbonden door lijnen waaraan lange en verbleekte wimpels wapperden. Dat waren de India Docks.

Er passeerden stoomboten, waarvan sommige reeds gelost waren, bijna boven op het water drijvend, met mossige en groene onderschepen, andere diepliggend door het gewicht van de lading. Een Hollandse tweemaster, met vuile zeilen vol opgezette stukken, voer traag, meegevoerd door de wind, met de vlag in top. Op het dek blafte een hond oorverdovend.

De *Clyde* voer langzaam verder. Aan weerszijden verzezen vierkante schoorstenen, zo hoog als torens, stapels hout waarmee een dorp gebouwd kon worden, zagerijen

met reusachtige machines, zwarte palissaden bestreken met teer, magazijnen, overkappingen, groepen lage, kleine, be-roete huizen met hun platjes en ramen die uitkeken op de rivier, een enkele gedrongen boom die een zwarte muur op een modderige kade overeind leek te houden. De kranen waren in bedrijf; hun ijzeren klauwen graaiden in de buik van schepen, kwamen even later naar buiten met hun prooi, en de vaten met steenkool, de kisten en de tonnen stegen op tot een raam op de tweede of derde verdieping, waar enkele mannen de lading losten.

Een paar arbeiders werkten op een viaduct dat een grote toren op de oever verbond met een rond depot dat verder landinwaarts stond. De valhamers weerklonken als kerkklokken en dit geluid wedijverde met het oorverdovende gehamer dat uit een werkplaats kwam waar grote ketels en buikige boeien werden geslagen.

Op sommige plaatsen waar de rivier zich verbreedde, verzezen midden in het water gigantische kranen op kolossale ijzeren voeten, en deze indrukwekkende in nevelen gehulde machines leken titanen vergaderd in een fantastische samenzwering.

Toen we de stad naderden, werden de huizen hoger en de mist dichter en ondoorzichtiger. De stoomschepen voeren de havens in en uit, de horizon was gearceerd met masten, op de rivier mengden barkassen zich met lichte sloepen, rookpluimen kruisten elkaar, de ketels van de machines floten, en te midden van de mist en de rook stegen, kalm-pjes opgehesen door kranen die met het hokje van de machinist meedraaiden, tonnen in diverse kleuren, zakken en balen.

Tussen de lage huizen op de oevers liepen nauwe en zwarte steegjes; in sommige liep water naar binnen, waardoor er kleine haventjes ontstonden. In die doorkijkjes verdwaalde de blik in een wanordelijke veelheid aan objecten; er waren galerijen, ramen, katrollen, torens, kettingen, kra-

nen die tot aan de hemel reikten, reclameborden die de muur van een heel huis besloegen, grote uithangborden, zwart geworden van de regen, en alles functioneerde met een titanische grandeur en in schijnbare chaos.

Het regende

Daar verscheen, zich tegen de grijze hemel aftekenend als een reusachtige H, de brug van de Tower of London. De *Clyde* naderde; er werd een klok geluid; de wagens en de omnibussen bleven aan weerszijden van de brug staan, en deze brak open in het midden en de twee helften richtten zich met plechtige majesteit op.

De *Clyde* passeerde. Door de mist heen ontwaarde men St. Paul's Cathedral. We naderden London Bridge, met zijn krioelende menigte mensen en wagens.

Het schip floot meerdere keren, naderde de oever en hield stil aan de kade, vlakbij de douane. De loopplank werd uitgelegd en we gingen van boord.

We liepen een steeg in waar ontelbare wagens zich een weg baanden en waar het verschrikkelijk naar vis stonk; we liepen de steeg uit en kwamen uit op een brede straat, waar we een *cab* namen. Het lichte wagentje op twee dikke luchtbanden reed snel weg over de straat, die nat was van de regen, passeerde het monument ter herinnering aan de Grote Brand van Londen, sloeg af naar een rechte en brede boulevard, Cannon Street, reed om St. Paul's Cathedral heen en sloeg een andere straat in, Ludgate Hill.

Toen we onder een boog door reden, beval een politieagent met een handgebaar de wagen te stoppen. De *cab* stopte. Het was een rijzige politieman, een reus, met een waterdichte schoudermantel, en hij leek wel van steen. Hij had het verkeer op onze straat tot stilstand gebracht en liet een eindeloze stroom karren en wagens op de straat

die dwars op de onze stond passeren. Ik ging staan om het beter te kunnen zien.

‘Mijn hemel! Wat een drukte!’ riep ik uit.

Van ons uit leek de dwarsstraat wel een vloedstroom die dingen en mensen met geweld meesleurde. De imperia- len van de bekladde omnibussen zaten vol; mannen in het zwart en vrouwen in licht gekleurde jurken leken zich niet erg te bekommeren om de regen; automobielen en rijtui- gen, grote vrachtwagens en lichte rijwielen, ze trokken al- lemaal in vliegende vaart voorbij.

‘Maar zie je dan niet wat een levendigheid?’ vroeg ik aan mijn vader.

‘Jawel, maar het is mechanische levendigheid,’ repliceerde papa laatdunkend.

Dat is het bij stadsgewoel toch altijd? dacht ik bij me- zelf.

Ik keek naar achteren; de wagens, de paarden, de vracht- wagens stonden zo dicht opeen dat het leek alsof ze een geheel vormden; de paarden raakten met hun hoofden de kar of de *cab* die voor hen stond; de wielrijders hielden zich vast aan een automobiel of een omnibus om niet om te vallen.

Toen we een paar minuten stil hadden gestaan vlak bij de boog, ging de politieman ergens anders staan en reden we verder. We passeerden Fleet Street, de straat van de kranten; daarna The Strand, de meest geanimeerde en schilderach- tige straat van Londen; daarna sloegen we af naar een brede boulevard die net was aangelegd en nog onbebouwd was en die begon in de buurt van Temple Church, passeerden we een plein met een tuin in het midden omgeven door een hek, Bloomsbury Square, en reden we een straat in met aan weerszijden identieke en symmetrische huizen; voor een ervan hield de wagen halt.

Mijn vader betaalde de koetsier, we belden aan bij het huis, de deur werd opgedaan door een bediende in rok-

kostuum, aan wie ik naar de eigenaresse of de beheerster vroeg, en er verscheen een vrouw met een langwerpige en fijn gezicht, gevolgd door een hondje.

Ik gaf haar de brief van Gray. Nadat ze de brief gelezen had, nam de beheerster ons mee naar de tweede verdieping, liet ons twee kamers zien en vroeg of die ons bevielen. We zeiden van wel en na enige nuttige aanwijzingen aangaande de gang van zaken in het huis, liet ze ons alleen.

Papa ging naar bed; hij was uitgeput, zei hij, en bovendien was hij in een slecht humeur. Ik kalefaterde mijn jurk op zo goed en zo kwaad als het ging en tegen lunchtijd ging ik naar de eetkamer. Ik kreeg een tafel toegewezen waaraan een Zweedse commandant zat, doodserieus, zonder een woord te zeggen.

Aangezien ik me opgelaten voelde omdat ik alleen was en zo slecht gekleed ging, stond ik na het eten meteen op en liep halsoverkop de eetkamer uit.

Het feit dat we veilig waren en door geen enkel gevaar bedreigd werden, had mijn vader in een uitgesproken slecht humeur gebracht en mij treurig gestemd.

Bevangen door deze zwaarmoedigheid, sloot ik me op in mijn kamer, ging bij het raam zitten en bespiedde de straat. De mist hing als een grijs gordijn voor de ruiten. De lucht was vochtig en lauw. Als ik mijn neus tegen de ruit drukte, zag ik aan de uiteinden van de straat de grote groene en bladrijke bomen van de pleinen in de buurt.

Wat staat me in Londen te wachten? dacht ik. Ik ervoer een zekere angst als ik bedacht dat ik waarschijnlijk moest blijven wonen en werken in deze grote stad.

Ik zat in gedachten verzonken, toen er twee keer op de deur geklopt werd. Een dienstmeisje in een blauwe jurk en een wit schort en met een strik in het haar kwam de kamer doen. Ik stelde haar een paar vragen, die het meisje verlegen beantwoordde.

Aan het eind van de middag kwam hetzelfde dienstmeisje

met een kruik warm water. Ik waste me en knapte me op en ging met enige schroom eten.

De volgende dag spraken mijn vader en ik langdurig over hetgeen we in Londen zouden kunnen doen. We hadden niet veel geld meer. Zonder enige reden vatte papa anti-pathie op voor Londen, en hij zei:

‘Als we hier niets vinden om in ons levensonderhoud te voorzien, gaan we ergens anders naartoe.’

Ik zag in dat ik weldra werk zou moeten gaan zoeken en ik nam me voor Engels te studeren totdat ik het foutloos kon schrijven. Ik ging de deur uit om een paar hoognodige boodschappen te doen voor papa en mezelf en ging langs bij een kleermaker en een naaister die ze me in het hotel hadden aanbevolen.

Toen hij er weer elegant en goed gekleed bij liep, hield mijn vader weldra op met mokken en liet hij zich zien in de eetkamer en de salon.

Het was al geruime tijd lente maar het was nog altijd koud, en elke dag werd het vuur aangemaakt. Het regende voortdurend; de altijd lage en loodgrijze hemel wilde niet opklaren. Op sommige dagen was de mist heel dicht en kon je de huizen aan de overkant niet zien, en ook de bomen op de pleinen in de buurt niet.

Ik zat meestal te studeren op mijn kamer, dommelig van het monotone geluid van de regen. Mijn kamer was licht, schoon, comfortabel, met een kolenkachel die ik af en toe aanstak. Door het raam zag ik de geasfalteerde straat, glanzend van de regen. 's Avonds leek die in het licht van de lantaarns een breed kanaal vol stilstaand water. Voortdurend weerklonk het geluid van de regen en van dravende paarden die met hun wagens naderen of zich verwijderen in de stille straat.

's Middags rustte ik meestal uit van het studeren en ging ik voor het raam zitten. De zwarte huizen tekenden zich af tegen de blauwgrijze hemel en uit de schoorstenen stegen

slierten rook op als katoenvezels die oplossen in de loodgrijze lucht.

Ik genoot ervan die vochtige en lauwe lucht in te ademen; dan sloot ik het raam en ging verder met studeren.

II BLOOMSBURY

Bloomsbury is een buurt die bijna helemaal bestaat uit pensions en kleine hotels in identieke huizen, roodwit gestreept op de begane grond en daarboven oorspronkelijk geel geschilderd en vervolgens zwart geworden van de Londense roetlucht.

Alle huizen in deze buurt zijn gelijk, allemaal zwart, zonder onze vooruitstekende dakranden, met een reeks schoorstenen van rode baksteen die onophoudelijk rook in de grijze lucht blazen.

Papa's kamer keek niet uit op de rivier zoals de mijne maar op een binnenplaats zo groot als een plein, begrensd door de huizen van ons blok. Als je uit het raam van mijn vaders kamer keek, zag je de achterkant van de hotelletjes in een andere straat, allemaal in dezelfde kleur, met dezelfde indeling, hetzelfde aantal ramen en een soort platje boven op de rookkamer, allemaal met hetzelfde buizennet en hetzelfde aantal schoorstenen.

Als mijn vader over deze eenvormigheid sprak, wond hij zich op.

Ons huizenblok had een grote en symmetrische gemeenschappelijke tuin; de perken met kortgemaaid groen gras waren ruitvormig; in een hoek stond een huisje dat overdekt was met klimop. De tuinman, gekleed als een heer in een zwart pak en met een bolhoed op zijn hoofd, stond op elk uur van de dag op zijn gemak de wandelpaden te wieden en het grind aan te harken.

Omdat het zo vaak regende, bleven we thuis en zochten onze toevlucht tot de salon of de rookkamer, voor de kachel.

De salon was groot, behangen met lichte stof; de schilde-

rijen hingen aan groene koorden die vastzaten aan een lat; de ramen werden bedekt door gordijnen van open kantwerk; de brede en hoge marmeren schoorsteen diende als steun voor een smetteloze spiegel. De schoorsteenmantel werd net als de salontafeltjes en de piano opgesierd door chrysanten en rozen, maretak en gedroogde distel, geschikt in kleine vaasjes. Alles was blinkend schoon en nieuw: het tapijt, de fauteuils, de stoelen. In de haard brandde voortdurend een groot vuur en de vergulde pook en tang glommen in het licht van de gloeiende kolen.

De leessalon bevond zich onder de begane grond. Om er te komen moest je een trap af en de biljartkamer door. Deze leessalon en tegelijkertijd rookkamer was zeer aangenaam, en papa maakte er zijn schuilhoek van. Aan het plafond liet een glazen dakvenster het sombere licht van de grijze dagen door en boven in de muren zaten vier brede vensters die aan het oog onttrokken werden door gordijntjes.

Afgezien van de avonduren was de salon verlaten en stil en nodigde dat vertrek met zijn zachte en gezeefde licht uit tot mediteren en dagdromen. Diverse comfortabele fauteuils van groen leer, met een verhoging aan de voorkant, waarin je lekker diep wegzakte, en met een uitklapbaar tafelblaadje aan een van de armen, stelden hun robuuste leuning ter beschikking van de luilak die zich erin wenste te nestelen, en in de stilte hoorde je alleen het tikken van de regen op het dakraam en het tjilpen van de vogels in de tuin.

Hotelgasten

De gasten voor *the season* waren er nog niet, en de mensen die nu in het hotel logeerden leken zich te vervelen in deze ceremoniële sfeer van stilte en eentonigheid.

Papa liep te mokken en beklagde zich over dat leven

dat hij als zwakzinnig bestempelde, over de regen, over het eten en over de vormelijkheid die iedereen betrachtte. Vaak wond hij zich aan tafel op om iets onbenulligs en dan moest ik alle zeilen bijzetten om hem te kalmeren.

Papa en ik aten dicht bij het raam, en we deelden de tafel met een Zweedse majoor en een Nederlandse heer. De Zweedse majoor sprak bijna nooit; hij was lang, fors, kaarsrecht, met een rond gezicht, gemillimeterd haar en een robuuste rode nek. Elke keer dat we de eetzaal binnenkwamen, boog hij hoffelijk voor mij, waarbij zijn lichaam in een hoek van vijfenveertig graden knikte. Na het eten groette hij me weer ceremonieus en ging naar de leessalon om te roken en patience te spelen.

De andere disgenoot, een in Nederland geboren Engelsman met een Franse naam, heette Fleuri. De heer Fleuri was een ernstig en gladgeschoren man met wit haar, heel goed gekleed en met een humeurig gezicht. Ondanks zijn uiterlijk had de heer Fleuri een licht ontvlambaar hart en hij werd verliefd op alle vrouwen. Op mij werd hij slechts half verliefd.

Bij het andere raam van de eetkamer zat een Schotse familie, de Campbells. Deze familie bestond uit vijf personen: de vader, een klein kaal mannetje met bakkebaarden en x-benen, steevast met een sigaar met mondstuk in zijn mond en zijn handen in zijn broekzakken; de moeder had het figuur van een man, een lange neus, een rood gezicht, grote tanden en haren die door een kaapstander leken te zijn uitgerekt; de zoon leek op zijn moeder, met een minuscuul voorhoofd en een kloeke onderkaak, en de dochters waren twee magere juffers met lichte jurken en een vlinderstrik om de hals.

De leden van de familie Campbell vonden het ongetwijfeld niet passend om met elkaar te communiceren, want ze betrachtten een absoluut stilzwijgen. Ze bleven stijf op hun stoel zitten zonder een woord te zeggen.

Als ze klaar waren stonden ze allemaal op en verlieten in vaste volgorde de eetzaal: eerst de twee meisjes met de vlin-derstrikken, vervolgens de moeder en daarna de twee man-
nen, met enige vage buigingen naar links en naar rechts.

Vaak gingen vader en zoon Campbell biljarten, en de zoon hoopte de ballen te kunnen besturen alsof het paar-
den waren, want hij sprak ze toe en klakte met zijn tong, en als hij zich opwond gaf hij zo'n harde stoot dat ze van de tafel vlogen.

Een andere tafel in de eetkamer werd gewoonlijk bezet door enige Zuid-Amerikanen. Een van hen was generaal Pompilio García, een dikke en logge man met een olijf-
kleurige huid en een zwarte snor. Hij kwam uit een Zuid-Amerikaanse republiek, die hem het land had uitgezet. Het was een stille en starre man, maar als hij zich opwond sprak hij met grote gebaren en een volstrekt bespottelijk accent, en doorspekte zijn betoog met *nondeju's* in alle toonaarden. Zijn secretaris was een tengere en elegante jongeman met zulke zwarte manen dat ze blauw glansden, en een koper-
kleurige huid.

Aan dezelfde tafel zat een Argentijnse dame met haar twee kinderen, die verzorgd werden door een mulattin.

Het onaangenaamst van die Amerikanen was dat ze altijd luid spraken, alsof ze iedereen wilden overtuigen van het niveau van hun conversatie.

Zo kwamen we te weten dat generaal Don Pompilio vond dat Londen te weinig kunst bezat; ook kregen we te horen dat hij niet gecharmeerd was van Velázquez, en ook niet van Goya; maar Carrière, nondeju!, dat was andere koffie.

'Wat weet die aap er nou van!' zei mijn vader verontwaar-
digd. 'Als het nou ging om hoe je in een boom moet klim-
men of hoe je een guave moet eten, dan zou die barbaar een woordje mee kunnen spreken.'

Hoezeer mijn vader zich ook opwond, er zat voor ons

niets anders op dan alle lariekoek aan te horen die de generaal beliefd uit te kramen.

Sommige avonden werden opgeluisterd door wat zang en muziek. Onder de zangers bevonden zich een paar spich-tige juffrouwen van onbestemde leeftijd. Een van hen, miss Bella Witman, werkte op mijn vaders zenuwen.

‘Maar dat mens staat met één been in het graf,’ zei hij.

Miss Bella zong stukken uit Italiaanse opera’s, van die oude opera’s die je nergens meer hoort behalve in Engeland. De favoriete aria van deze oude vrijster was er een uit *La Traviata*, die zij zo uitsprak:

*Alfredo, Alfredo, di questo cogue
non puoi, comprendegue tiuto l’amogue.*

‘Maar snapt dat oude mens met haar aftandse stembanden dan niet dat ze zich belachelijk maakt met die uithalen?’ zei mijn vader.

‘Laat haar toch, als ze er nou plezier in heeft,’ reageerde ik.

Op een dag begon de Zweedse majoor aan onze tafel intimiteiten van hem en zijn familie op te dissen, waarbij hij met een infantiel lachje de meest platte anekdotes vertelde. De volgende dag bleef de Zweed weg van de eetzaal; papa vroeg de knecht naar hem en ze vertelden hem dat hij het hotel net verlaten had. Ongetwijfeld had hij zijn ontboezemingen tot de laatste dag bewaard.

De Zweed werd opgevolgd door een Schots echtpaar dat *the season* kwam doorbrengen: meneer en mevrouw Roche. Zij was heel knap, lang, blond, ze had een goedgevormde neus, witte tanden, blauwe ogen die naar een schitterend groen zweemden, een slank figuur en een smetteloos gladde huid. Ze kleeedde zich heel elegant en had een imposant air. Haar echtgenoot, meneer Roche, was een heel gedistingeerd man tussen de vijfendertig en veertig, lang,

slank, elegant, met een rechte neus en grijze ogen. Papa classificeerde hem als een Keltisch type.

De eerste dagen van haar verblijf in het hotel betoonde madame Roche zich afstandelijk en uit de hoogte. De heer Fleuri overlaadde haar met attenties, waar zij nauwelijks aandacht aan schonk. Mijn vader nam aanstoot aan het air van onttroonde koningin dat madame Roche tentoonspredde, en hij meende dat hij zijn onverschilligheid jegens het bestaan van deze schone dame moest etaleren.

Meneer Roche was attenter dan zijn echtgenote en ging vriendelijk met ons om. Met mij raakte hij zelfs zo vertrouwd dat hij me adviezen en inlichtingen gaf ten aanzien van mijn leven in Londen. Behalve voor *the season* waren meneer Roche en zijn vrouw naar Londen gekomen om een kwestie rond een erfenis af te handelen.

Roche was, zoals hij zelf opbiechtte, negens geschikt voor, hoewel hij niet goed kon uitmaken of het door zijn eigen onbekwaamheid kwam of door de onnozele opvoeding die hij genoten had.

Afgezien van het vervullen van formaliteiten in verband met de erfenis, deed hij niets; hij las uitsluitend *Don Quichot* en de romans van Dickens en maakte lange wandelingen. Hij was zo bezeten van *Don Quichot* dat hij speciaal naar Spanje was geweest om de plekken te zien waar de held van Cervantes langs was gekomen.

Hij had een aangename herinnering aan Spanje; zijn vrouw vond het daarentegen het akeligste land op aarde. Dat er een land was waar de meeste vrouwen niet bij elkaar op visite gingen, 's middags geen thee dronken, en bovendien de slechte smaak hadden om hoog op te geven van hun echtgenoten, was voldoende om madame Roche op de kast te jagen.

De Schot vertelde dit allemaal lachend. De mimiek van die man was zo expressief en hij gesticuleerde zo treffend, zo scherp, dat het niet alleen grappig was, maar dat het leek

of hij in staat was om met een enkel spottend gebaar de essentie van een persoon weer te geven.

Ik probeerde mijn vriendschap met meneer Roche te cultiveren, niet alleen omdat die nuttig voor me was maar omdat de Schot echt aardig, gedienschtig en sympathiek was.

De blonde Betsy

Een van de andere vriendschappen die ik in dat huis sloot was die met het meisje dat mijn kamer deed, een bleke blondine, aardig om te zien ondanks haar doffe uiterlijk – alsof ze verlept was – en haar broze gezondheid.

Ik ging met haar om als met een vriendin en zij, gewend als ze was aan de minachting van Engelse vrouwen voor hun dienstmeisjes, betuigde me haar diepe sympathie.

Ze sprak met me over haar familie en over haar dorp. Het meisje heette Betsy, een afkorting van Isabel, en ze kwam uit het noorden, waar haar ouders op het land werkten.

Het meisje vond het wonderbaar dat een jongedame belangstelling voor haar had; van nature aanhankelijk, vatte ze een grote genegenheid voor me op en bracht me bloemen op de kamer en wilde niets hebben in ruil voor haar attenties.

Op een dag kwam Betsy niet naar mijn kamer. Ik vroeg me af of ze het hotel soms verlaten had en de volgende dag vroeg ik aan de nieuwe dienstmeid:

‘En Betsy?’

‘Ze is ziek.’

‘Is het erg?’

‘Ik geloof van niet.’

‘Kan ik haar zien?’

‘Als u dat wilt.’

‘Kom op dan.’

We gingen naar een kamer in het souterrain, waar Betsy

in bed lag. Het was een sombere kamer zonder daglicht en met een laag plafond.

Het meisje hoestte veel en had koorts.

‘Waarvoor bent u hierheen gekomen?’ vroeg Betsy.

‘Om u te zien.’

Ik stelde enige vragen omtrent haar ziekte en daarna zei ik tegen haar:

‘Mijn vader is arts en hij zal u meteen komen onderzoeken.’

Ik ging papa halen, die Betsy grondig onderzocht.

‘Ze heeft een acute bronchitis,’ zei hij.

‘Ernstig?’

‘Nee.’

Hij schreef een recept uit en er werd een knecht naar de apotheek gestuurd. De hospita vroeg aan mijn vader of Betsy naar het ziekenhuis moest worden gebracht, maar mijn vader zei van niet, dat de ziekte een kwestie van luttele dagen was.

Zolang Betsy ziek was, bezocht ik haar elke ochtend en nam bloemen voor haar mee. Toen het dienstmeisje beter was en haar werk weer opnam, betuigde ze me nog meer genegenheid en achting dan tevoren.

De andere meisjes in het huis vonden het ongetwijfeld maar wat raar dat een jongedame aandacht aan hen besteedde in plaats van hen te koeioneren en de mantel uit te veegen, en alles wat ik hun vroeg deden ze gewillig voor me.

De dames in het hotel, onder andere madame Roche, vonden dat mijn optreden van slechte smaak getuigde; die dames vonden het prima en zelfs elegant om arme zieken te bezoeken, mits ze dat deden als lid van een liefdadigheidscommissie die werd voorgezeten door een hertogin, of op z'n minst door een lady, en de bezoeken gepaard gingen met een mengeling van mondain vertoon en religieuze solemniteit.